

FONDS Bijzondere JOURNALISTIEKE PROJECTEN

JURYRAPPORT LIRA CORRESPONDENTENPRIJS 2014

Geachte aanwezigen,

„Het jaar 2013 is voor mij de meest intensieve en ook de meest boeiende periode van mijn journalistieke carrière geweest.”

„De taboes, de rafelrandjes van de samenleving, daar concentreer ik me op.”

„Ik probeer een gedegen beeld te geven van het land waar ik woon en werk, maar ook de onzichtbare kant bloot te leggen: mensen laten spreken die je anders niet hoort, werelden laten zien die anders buiten het zicht blijven.”

„Een correspondent moet snel kunnen schakelen, van koloniale geschiedenis tot economie. En van de massaverwoestingen veroorzaakt door grote rampen tot het kleine leed teweeggebracht door prostitutie.”

„Ik bevind mij bij de mensen thuis, duik onder in hun leven en volg de ontwikkelingen, maatschappelijke bewegingen, jeugdgroepen en de opkomst van nieuw geluid dwars over de landsgrenzen heen.”

„Ik was op reis en daardoor bijna te laat met inzenden.”

Een handvol citaten uit de talrijke inzendingen voor de Lira Correspondentenprijs 2014. Citaten die in de ogen van de jury het wezen van de buitenlandcorrespondent weergeven. Enerzijds is dat het jaloersmakende, avontuurlijke bestaan van reizen en schrijven in de traditie van de grote journalisten en schrijvers uit het verleden. De traditie ook van de stoere verhalen, zoals die van ergens aankomen en roepen: *Anyone here been raped and speaks English?*

Anderzijds is daar het gevaar en de stress verbonden aan het midden in de brandhaarden van de wereld staan en van het blootleggen van levens en veelomvattende ontwikkelingen die zo anders zijn dan de lezers en luisteraars in het moederland gewend zijn.

Het beeld dat de inzendingen van het afgelopen jaar bij de jury hebben opgeroepen is dat de romantiek waarmee het correspondentenbestaan in het buitenland altijd werd geassocieerd, er langzamerhand wel zo'n beetje af is. „Ik ben het voorbeeld van een nieuwe generatie correspondenten”, aldus een van de inzenders. „Er zijn nauwelijks nog collega's in vaste dienst. Bijna iedereen werkt als freelancer en bijna iedereen heeft daardoor geen vast inkomen. Je moet dus creatief zijn, je bekwaamt je in verschillende soorten journalistiek en je schroomt niet uitstapjes te maken naar semi-journalistieke activiteiten. Maar het correspondentenschap is en blijft de mooiste baan van de wereld.”

Juist voor deze categorie, de freelancer dus, is de Lira Correspondentenprijs in het leven geroepen. Want Lira is „een auteursrechtenorganisatie voor schrijvers, vertalers en freelance journalisten, die zich inzet voor een betere positie van makers van tekst door uitoefening, bescherming en bevordering van auteursrechten”. In dit geval dus freelance correspondenten, die vaak in moeilijke omstandigheden hun kostje bijeen scharrelen door zowel teksten te leveren voor een krant als een weekblad en voor radio-, internet- en tv-rubriek. De freelancer, we zeggen het de jury van vorig jaar na, als kleine middenstander tegen wil en dank.

Het accent van deze prijs ligt op tekst, het gaat in de eerste plaats om geschreven verhalen. Maar de omni-journalist van vandaag moet van alle technieken thuis zijn. Hij of zij moet goed kunnen schrijven, digitale technieken beheersen en over voldoende flux de bouche beschikken om een kruisgesprek te voeren of middels een stand-upper het Nederlandse volk te vertellen wat er in die hele grote rest van de wereld gebeurt. Klein land, veel buitenland, tenslotte.

Vorig jaar werd deze prijs voor de eerste keer toegekend en de jury, toen onder voorzitterschap van Philip Freriks, concludeerde dat 'door de bank genomen de freelance correspondenten goed werk afleveren en vaak zelfs meer dan dat'.

Wij, de jury van 2014, kunnen dat alleen maar beamen. Het niveau van de kandidaten was zonder meer goed te noemen en in een aantal gevallen zelfs hoog tot zeer hoog. We mogen ons in dit land gelukkig prijzen met zo'n kwalitatief hoogstaande berichtgeving uit alle delen van de wereld. Vooral de menselijke maat was aan de vele inzendingen opvallend en prettig om te lezen.

Het was dus – ook voor deze jury – lastig een keuze te maken uit de 34 inzendingen. Misschien is het goed, we zijn hier tenslotte onder elkaar, om een tipje van de sluier op te lichten over onze

werkwijze. We kwamen in eerste instantie tot een shortlist van tien kandidaten. Die tien hebben we langs de meetlat gelegd van een aantal door ons benoemde criteria. We vonden het belangrijk dat kandidaten voor deze prijs origineel, veelzijdig en toekomstgericht zijn; een analytische geest hebben; dwars en dapper durven zijn; dat ze goed kunnen schrijven; dat met name hun wat grotere reportages de lezer direct bij de lurven pakt; en dat ze al die stukken in ruime mate baseren op eigen onderzoek.

Uiteindelijk kwamen we, zonder dat we elkaar in de haren gevlogen zijn, tot een ruime halvering van de shortlist en derhalve tot zes genomineerden. Het zal, gezien de gehanteerde criteria, niet verbazen dat zij allrounders zijn, met een goed gevoel voor wat de nieuwsconsument in Nederland over het land of werelddeel waarin ze gestationeerd zijn, wil weten. Wat bij jongere kandidaten nog wel eens opviel, waren de ultrakorte zinnen die werden gebruikt onder kennelijke invloed van de sociale media. En dat terwijl er soms in een iets langere zin toch een hele wereld schuil gaat.

Alvorens wat uitvoeriger op het werk van de genomineerden in te gaan, willen we graag nog enkele lovende woorden richten tot een paar inzenders die niet tot de laatste zes zijn doorgedrongen. We noemen het werk van Frank Renout, de superactieve correspondent voor diverse media in Frankrijk. Van hem is de observatie dat het correspondentenschap de mooiste baan is van de wereld en dat straalt hij in zijn werk ook uit.

Erdal Balci die voor Trouw en De Groene werkt in Istanbul werd reeds door onze voorgangers geprezen om zijn poëtische schrijfstijl en daar sluiten wij ons graag bij aan. Voor Melle Garschagen is geen land te ver en gaat geen zee te hoog. Hij zal de lezers van NRC Handelsblad en nrc.next ongetwijfeld blijven verrassen met bijdragen uit een zeer divers en diffuus gebied: Zuidoost-Azië. Veel waardering hadden we ook voor het werk van Andrea Dijkstra, die met fotograaf Jeroen van Loon per Land Rover met daktent door Afrika trekt en daar vandaan voor diverse media, waaronder het AD en Vrij Nederland, bijzondere en verrassende reportages maakt in woord, beeld en geluid. Als op iemand het begrip serendipiteit van toepassing is, dan is het wel op haar.

Dan nu de zes genomineerden:

Opvallend veel inzendingen kwamen dit keer uit Zuid-Afrika, ongetwijfeld wegens dat ene grote nieuwsfeit dat in 2013 Nelson Mandela overleed. Uit die inzendingen valt op hoe Fred de Vries er in slaagt het land en zijn geschiedenis op bijzondere wijze onder woorden te brengen. Lees bijvoorbeeld het verhaal dat hij schreef over de supervilla van ruim 5.000 vierkante meter waar Nelson Mandela

verbleef het eerste half jaar na zijn vrijlating in 1990. Een onwaarschijnlijke plek: eigendom van een man die niet alleen superrijk is, maar ook nog eens opgegroeid in een racistisch Afrikaans nest. Het bleek de perfecte plaats voor Mandela, die na zijn bijna drie decennia durende gevangenschap moeite had zich aan te passen aan zijn nieuwe hectische bestaan. Hier knapte Mandela op en ontving hij zijn gasten. Fred de Vries beschrijft dat er behalve rust in de villa ook grandioze feesten te vinden waren, zoals die voor Whoopi Goldberg.

Opmerkelijk is dat De Vries bij dit artikel vermeldt dat hij inzage had in een geschiedenis van de villa. Als correspondent ben je dikwijls gedwongen je te baseren op anderen, maar slechts weinigen laten dit zo ruiterlijk weten. Fred de Vries schrijft vanuit zijn standplaats Zuid-Afrika voor de diverse bladen: de Volkskrant, Vrij Nederland, De Groene Amsterdammer, Elsevier en Knack.

Dan naar de volgende genomineerde, Guus Valk. Zijn verhalen gaan over de Verenigde Staten, het land waarvan wij Nederlanders altijd denken het wel zo'n beetje te kennen. Maar Guus Valk laat ons er telkens weer net iets anders naar kijken. Het land van de grote vrijheid? Niet voor de gevangenen in het overbevolkte Celblok B2 van een Californische gevangenis; niet voor de vrouwelijke militair die werd verkracht door haar onderofficier en die nu werkeloos is en nooit meer de deur uitgaat zonder een groot mes in haar laars, terwijl haar verkrachter weliswaar is veroordeeld maar inmiddels ook promoveerde tot officier; en die onbegrensde vrijheid is er evenmin voor homo's in Mississippi, waar discriminatie van homoseksuelen niet in de wet genoemd wordt als strafbaar feit. Guus Valk zoekt ze op en schrijft erover voor nrc.next en NRC Handelsblad in een heldere, pakkende stijl die nooit verveelt.

Van Noord-, naar Zuid-Amerika; het continent dat de kunst van het rondhangen heeft uitgevonden, lees maar het artikel dat Marjolein van de Water schreef over Rio waar je eet, drinkt en danst op de pleinen en stranden. Het continent dat zich tegelijkertijd in een onstuimige vaart ontwikkelt. En toch keren de Brazilianen zich tegen hun regering, net nu het hun steeds beter gaat. Het zijn die schijnbare tegenstellingen die Marjolein van de Water zo goed weet te beschrijven. Waarbij ze een fijn oog heeft voor veelzeggende details, zoals tijdens een massademonstratie dat ene spandoek met opschrift 'wat moet mijn zieke kind met een voetbalstadion'.

Marjolein van de Water zorgde ook voor een opzienbarend interview met de 84-jarige Mario Cadenas Madariaga, de staatssecretaris van landbouw tijdens het militair bewind in Argentinië, een ex-collega en nog altijd goede vriend van Jorge Zorreguita. Natuurlijk wist Zorreguita van de verdwijningen, stelt hij, en hij verdedigt hun steun aan de staatsgreep met verve. Marjolein van de

Water legt hem de juiste kritiek voor en geeft hem tegelijkertijd de kans zijn visie te geven. Zij werkt voor de Volkskrant, De Morgen, OneWorld en VRT-radio 1.

Dan Remco Andersen. Hij schrijft over een van de buitenlandse conflicthaarden die het meest in het nieuws was vorig jaar: Syrië. Hij bezocht het land met visum én clandestien en signaleerde in Damascus een ontluikende strijd tussen de rebellen onderling en was daarmee dus bepaald toekomstgericht. Hij interviewde een rebel in de vuurlinie en met collega Janny Groen schreef hij over Nederlandse jihadisten die deelnemen aan de strijd in Syrië. En hij beperkte zich zeker niet tot dit land, ook uit onder meer Egypte en Libanon deed hij verslag. Dat Andersen een zeer toegewijd correspondent is, blijkt uit zijn stukken. Dat vooral. Maar ook uit het gedetailleerde overzicht dat hij de jury stuurde van zijn werkzaamheden per maand. Voor oktober noteert hij: „begin eerder uitgestelde zomervakantie”. Want ook dat is het leven van een correspondent: het nieuws wacht niet tot je vakantie voorbij is. En daar doe je dan niet moeilijk over. Remco Andersen werkt vanuit standplaats Beiroet voor de Volkskrant, Elsevier, de Morgen en BNR.

Caroline de Gruyter schrijft over een voor een correspondent schijnbaar weinig romantisch onderwerp, Europa, en weet de lezer toch steeds weer bij de lurven te grijpen. Omdat ze altijd zo goed geïnformeerd is en complexe zaken helder weergeeft en er tegelijkertijd een nieuw licht over laat schijnen. Toekomstgericht zijn haar stukken zeker. Als je Caroline de Gruyter hebt gelezen, heb je het gevoel de wereld weer wat meer te begrijpen en dat je beter geëquipeerd bent om dat wat komen gaat te duiden. Zij laat zien waarom Europa voor iedereen die er woont van belang is. Omdat het ook gaat over de kleine spaarders bijvoorbeeld. Tegelijkertijd weet ze het politieke Europa terug te brengen tot het verhaal van mensen: iedere diplomaat en politicus is tenslotte ook een persoon met verlangens en nukken. Zo kan de Duitse minister van Financiën zich ook zitten vervelen in het vergaderkantoor Justus Lipsius in Brussel en kan hij legendarische woede uitbarstingen krijgen, bijvoorbeeld omdat hij zich te lang zit te vervelen. En Caroline beschrijft dan, voor NRC Handelsblad en nrc.next, met als standplaats Brussel en Wenen.

...En dat brengt ons bij de winnaar van de tweede Lira correspondentenprijs. Die gaat naar de enige van alle inzenders die niet zichzelf voordroeg maar door een ander werd voorgedragen, en dat is typerend voor hem, voor Koert Lindijer. Hij zou nooit zichzelf voor een prijs voordragen. En dat terwijl hij de sterren van de hemel schrijft, altijd goed geïnformeerd is, onverschrokken, en alle stijlen, van nieuwsbericht tot nieuwsanalyse, met het grootste gemak hanteert. Als hij op reis gaat, dan is dat om informatie te halen en die verder te brengen. Hij neemt nooit meer mee dan wat

handbagage, want wat heb je tenslotte nodig als correspondent behalve dan een schone onderbroek en schrijfgerei?

In 2013 was Koert Lindijer precies 30 jaar correspondent in Afrika, waar hij werkt voor NRC Handelsblad en NOS Radio 1. Een jaar dat voor dit continent turbulent was en dat las je in zijn stukken, die soms een wel bijzonder voorspellende waarde hadden. Hij reisde vorig jaar als een van de eerste westerse journalisten naar de Centraal-Afrikaanse republiek en zocht er de slachtoffers en de soldaten op van religieuze moorden, die daarna op veel grotere schaal losbarstten. En in juni schreef hij het verhaal 'Zuid-Soedanese ziel staat in oorlogsstand', over de smeulende oorlog die een half jaar later nog veel heviger zou worden.

Maar hij schreef ook over de andere kant van Afrika, bijvoorbeeld over de luchtvaartindustrie die er zo snel groeit, met dank aan de opkomende middenklasse die geld te besteden heeft. En dat alles met die bijzondere pen van hem. Wat te denken van deze beginzin: „De oude man Lamine Troéré komt aantuffen op een kleine tractor, zestig kilometer van de westelijke frontlinie bij de stad Diabaly.” Er zit een persoonlijk verhaal in die zin verborgen, van de oude man Lamine Troéré op zijn kleine tractor, én tegelijk een oorlog. Dat is Koert Lindijer ten voeten uit: oog voor het grote geheel maar net zo goed voor het menselijke detail.

Het is de jury van de Lira correspondentprijs 2014 dan ook een eer en een genoegen om deze uit te reiken aan Koert Lindijer!

Jury van de Lira Correspondentenprijs,
Birgit Donker (voorzitter), Wio Joustra en Djoeke Veeninga

Amsterdam, 9 april 2014.